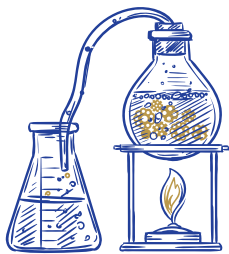

✧ به نام خداوند سرور و آفرین ✧

تولید حکومتی

آدم بر سر

خارج فارس

گردآوری به همت:

مرکز نوآوری و فناوری سروینو

زندگی نامه
سرآمدان شیمی
معاصر ایران

کتابچه: سرآمدان شیمی معاصر ایران
گردآوری محتوا: مرکز نوآوری و فناوری نفت و گاز سرو (سروینو)
طراحی و صفحه آرایی: روابط عمومی شرکت نفت و گاز سرو
چاپ نخست: سال ۱۴۰۳
انتشارات: الگوی فردا
تماس با ما: ۰۲۱۸۸۶۱۹۳۰۰
تهران، ملاصدرا، خیابان شیخ بهایی شمالی، خیابان شهانقی، پلاک ۲۳

۹ سخن نخست

۱۰ پیش مقدمه

۱۴ دکتر مینو دبیری

۱۸ دکتر عباس شفیعی

۲۲ دکتر عبدالحسین روستائیان

۲۶ دکتر سودابه داوران

۳۰ دکتر مجتبی شمس‌پور

۳۴ دکتر حبیب‌الله فیروزآبادی

۳۸ دکتر سید محمد بلورچیان

۴۲ دکتر علی پورجوادی

۴۶ دکتر مرتضی سهرابی

۵۰ دکتر علی اکبر موسوی موحدی

۵۶ دکتر افسانه صفوی

۶۰ دکتر مهران رضایی

فتح قله های بلند از راه های سخت می گذرد و پیمایش راه های سخت نیاز به دانش و توانمندسازی دارد. شاید یکی از نکات بارزی که همواره در مجموعه دانشی نفت و گاز سرو جلوه داشته است مصداقی از این مصرع سروده فردوسی بزرگ باشد که «توانا بود هر که دانا بود»؛ یقیناً که توانمند بودن همواره از دانش شکل می گیرد. پرتلاش بودن، استفاده از داشته های محیطی و موقعیت ها، کاتالیست هایی برای ادامه حیات هستند که در کنار کاتالیست هایی چون شجاعت، تدبیر و عقلانیت می تواند راهگشای مسائل زندگی و حرفه باشند.

بنده در دوران دبستان یک معلمی داشتم که اجازه نمیدادند از پاک کن استفاده کنم. میگفتند تلاش کن درست بنویسی و اگر اشتباه نوشتی خط بزنی تا اشتباهت جلوی چشمانت باشد. اشتباهات جزئی از زندگیمان است که باعث رشد می شوند. اگر جوانان ما دنباله روی خواستگاه اصلی سرآمدانی چون امیرکبیر و شهید ستاری باشند، یقیناً ثمره ارزشمندی را شاهد خواهیم بود. در این میان سرآمدان حوزه شیمی معاصر ایران که در زمره مفاخر و چهره های ماندگار ایران شناخته می شوند توانسته اند کمک شایانی به پیشرفت علوم در حوزه های تخصصی کنند که این موضوع بر کسی پوشیده نیست. امروزه نتایج کاربردی بسیاری از این تحقیقات و پژوهش ها را می توان در تکنولوژی، مواد و تجهیزات بدست آمده از آنها نظاره گر باشیم که باعث اعتلای پرچم میهن عزیزمان در عرصه علم و دانش بین المللی شده است. از این رو به یقین تحقیق و تأمل در شیوه زندگی مفاخر علمی همان ابزار کلیدی توانمندسازی برای جوانان خواهد بود که بتوانند با یادگیری از مسیر پیمایش شده قله های بلند علم و فناوری را فتح کنند.

پیش مقدمه

شیمی همان علم پایه ای است که مانند حلقه ای مشترک، تمام علوم را به یکدیگر وصل می کند. تاریخ ایران زمین، در عرصه شیمی پر از نام های بزرگی چون جابر بن حیان، زکریای رازی است که جهان همواره وام دار آنها بوده است بطوری که می توان به نوعی آغاز علم شیمی را در ایران باستان جست و جو کرد.

تاریخ سازی برای شیمیدانان ایرانی در عصر معاصر نیز ادامه داشته که در این میان نام های بزرگی در آسمان شیمی ایران نقش بسته است که جامعه جهانی نیز به دستاوردهای این بزرگان همواره اذعان داشته است.

مسیر زندگی هر کدام از مفاخر علمی ایران زمین، کتابی ارزشمند است که می تواند مانند سرچشمه ای از نور راهگشایی برای همگان باشد. جوانان و نخبگان میهن عزیزمان ایران یقیناً در زندگی حرفه ای خود نیاز به الگوهایی دارند تا بتوانند بهترین های ممکن را برای ادامه مسیر خود انتخاب کنند.

در سال ۱۴۰۲ پویش معرفی سرآمدان شیمی معاصر ایران در قالب طرح واره های سالنمای ۱۴۰۲ هجری شمسی مجموعه نفت و گاز سرو شکل گرفت. پس از آن مفتخر به آن هستیم تا برای ارج نهادن به تلاش ها و

اشاعه آنچه که از دستاوردهای شیمی‌دانان معاصر ایران به ثمر نشست است، مجموعه‌ای از زندگینامه این بزرگواران را به عنوان یکی از آثار منتشر شده از سوی شرکت دانش بنیان نفت و گاز سرو با مشارکت مرکز نوآوری و فناوری نفت و گاز سرو (سروینو) گردآوری و به چاپ برسانیم.

پیش از این کتاب‌های تخصصی ریفرمینگ و کاتالیست‌های نیکل در فرایند احیای مستقیم آهن و کتاب راهنمای کاربردی تولید اسید سولفوریک، اولئوم‌ها و عوامل سولفودارکننده به زینت چاپ آراسته شد که بزرگی از اهداف علمی فرهنگی این شرکت دانش بنیان است.

کتاب حاضر با معرفی سرآمدان برجسته‌ای از شیمی معاصر ایران شکل گرفته است که هر کدام از این چهره‌های شاخص نماینده تیم‌های پژوهشی متعددی بوده و دستاوردهای آنها در شکل‌گیری علوم شیمی ایران نقش برجسته‌ای داشته است؛ با این امید که مورد توجه قرار گیرد.

بزرگواران حاضر در این مجموعه تنها نمی‌ازیم دانشمندان شیمی معاصر ایران می‌باشند که هر کدام توانسته‌اند با حضور در پروژه‌های متعدد علمی نام ایران را در عرصه جهانی برافراشته نمایند.

از این رو امید است با تهیه کتاب حاضر توانسته باشیم گامی کوچک در راستای ترویج و توسعه علوم برداشته باشیم. در پایان از تمام کسانی که در تهیه این مجموعه ارزشمند و ماندگار یاری رسان ما بودند تشکر و قدردانی می‌گردد.

احسان ابراهیمی

مدیر اجرایی مرکز نوآوری و فناوری سروینو

sarv-ino.ir

زندگی نامه

آدم خورشید

استاد بزرگوار

سرآمدان شیمی معاصر ایران

بانودکتر مینودابیری

| نخستین استاد زن در رشته شیمی آلی |

۱۴

مرداد ماه سال ۱۳۳۰ بود که یکی از پراوازه‌ترین زنان ایرانی در رشته شیمی آلی در اردبیل و در خانواده‌ای که با فرهنگ و علم عجین بودند، به دنیا آمد.

پدربزرگش شیخ الاسلام اردبیلی بود و والدینش وقتی مینو ۴ سال داشت، به تهران آمدند و دبیرستان دخترانه سپهر را در سال ۱۳۴۵ در پایتخت تاسیس کردند که آن زمان بیش از ۴۰۰ دانش آموز داشت.

مادر مینو، خانم عزیزه آژیر جزء اولین زنان تحصیل کرده شهر اردبیل بود که به استخدام اداره آموزش و پرورش درآمده بود. بی‌شک کمتر کسی مانند خانم آژیر در آن زمان می‌دانست که روزی دخترش اولین استاد زن در رشته شیمی آلی خواهد بود.

مینو دبیری تحصیلات ابتدایی و دبیرستان خود را در مدارس کاویان و هدف تهران گذراند. سال ۱۳۴۸ بود که اولین آزمون سراسری برای پذیرش دانشجو در رشته های مختلف دانشگاهی و مؤسسات آموزش عالی توسط مرکز آزمون شناسی (سازمان سنجش فعلی) برگزار شد.

او با قبول شدن در رشته شیمی دانشگاه ملی (دانشگاه شهید بهشتی) تحصیلات تخصصی خود در شیمی را رسماً آغاز کرد. هوش و استعداد مینو دبیری در رشته شیمی از همان ابتدای مسیر برای همه مشخص شد به نحوی که مینو در دوران دانشجویی خود جزء دانشجویان ممتاز و شاگرد اول دانشگاه ملی بود. ادامه مسیر علم آموزی برای دکتر مینو دبیری در مقطعی چند ساله در خارج از کشور رقم خورد و او برای گذراندن تحصیلات تکمیلی خود راهی انگلیس شد و مقاطع فوق لیسانس و دکتری خود را در دانشگاه‌های برتر این کشور یعنی دانشگاه لندن،

دومین دانشگاه بزرگ بریتانیا و کینگز کالج لندن، بزرگ‌ترین و پرباقه‌ترین کالج دانشگاه لندن با درجه عالی گذراند.

دکتر مینو دبیری، فرزند سبلان که دیگری از متخصصان رشته شیمی شده بود، ترجیح داد با بازگشت به سرزمین مادری، یافته‌های علمی خود را در راه خدمت به کشورش خرج کند. او سال ۱۳۵۸ دوباره به دانشگاه شهید بهشتی بازگشت و به استخدام این دانشگاه درآمد تا عنوان «اولین استاد زن در رشته شیمی آلی در ایران» را از آن خود کند و از آن روز تاکنون در دانشکده علوم شیمی و نفت دانشگاه شهید بهشتی به تربیت نسل جدید شیمیدانان کشور پردازد.

دکتر دبیری همچنان تلاش خود برای کسب عناوین علمی را متوقف نکرد و موفق شد نام خود را به عنوان اولین زنی که در رشته شیمی آلی به درجه پروفیسوری رسیده، در تاریخ علم کشور ثبت کند.

از دیگر افتخارات علمی دکتر مینو دبیری می‌توان به این مطلب اشاره کرد که او در سال‌های ۲۰۰۴ تا ۲۰۰۶ میلادی «پراستنادترین دانشمند ایران» بوده و همچنین در سال ۱۳۹۷ از طرف انجمن شیمی ایران بعنوان شیمیدان برجسته کشور معرفی شد.

پروفیسور دبیری که نامش از سال ۲۰۱۲ میلادی در زمره «فهرست یک درصد دانشمندان برتر جهان» درخشیده است، پژوهش‌های زیادی را به سرانجام رسانده و موفق شده چاپ ۱۴۰ مقاله بین‌المللی، ۷۸ مقاله ارائه شده در همایش‌های معتبر، تألیف هشت عنوان کتاب و ترجمه سه جلد کتاب را در کارنامه پژوهشی خود به ثبت برساند.

کتاب‌های زبان تخصصی شیمی (شیمی آلی بیوشیمی شیمی

دارویی)، کتاب آلودگی محیط زیست (هوا-آب-خاک-صوت)، و همچنین کتاب ادیکال های آزاد در تهیه مواد آلی از کتاب های منتشر شده از ایشان بوده است.

این بانوی دانشمند به لحاظ آماری شاخص های علمی قابل توجهی دارد به نحوی که تا انتهای سال ۲۰۲۳ میلادی، در مجموع ۶۵۴۰ مرتبه به مقالات او استناد شده و شاخص h -index، یعنی میزان بهره‌وری و تأثیرگذاری علمی او ۴۸ بوده و شاخص I10-in-dex او ۱۱۱ است.

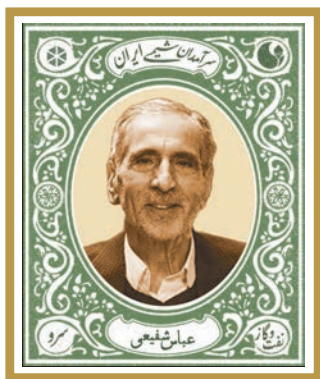
پراستندترین مقاله پروفیسور دبیری که با همکاری شیمیدان های مطرح کشور انجام شد، راجع به «کاربرد کاتالیست سیلیکاسولفوریک اسید به عنوان یک کاتالیست کارآمد و قابل استفاده مجدد برای سنتز یکجا» بود.

این کاتالیست برای نخستین بار در دنیا از سوی دکتر محمدعلی زلفی گل، وزیر علوم دولت سیزدهم ابداع شد که در آن زمان استاد شیمی دانشگاه بوعلی سینا همدان بود و مورد استقبال زیادی در داخل و خارج از ایران قرار گرفت.

دکتر مینو دبیری معتقد بود که رسالت دانشگاه های امروز با رسالت دانشگاه های دو قرن قبل تفاوت دارد. و می گفت: امروز رسالت دانشگاه ها، کارآفرینی است. دانشگاه ها سه دوره را پشت سرهم گذاشتند. در گذشته دانشگاه ها در زمینه آموزش، پژوهش و مسائل فرهنگی فعالیت می کردند اما دانشگاه های امروز باید در زمینه دانش محور، پژوهش محور و کارآفرینی دوره های جدیدی را شکل دهند. کارآفرینی تغییر فرصت ها جهت به وجود آوردن کالاها و خدمات نوآور است و ازینرو امروز رسالت دانشگاه ها باید پرورش نیروهای کارآفرین است.

سازمان شیمی ایران

دکتر عباس شفیعی

پدر داروسازی نوین ایران

سازمان شیمی معاصر ایران

۱۳

۳ مهر سال ۱۳۱۶ خورشیدی زمانی که رضا شاه برمسند حکومت بود، یکی از سرآمدان علم شیمی کشور، در جنوب پایتخت دیده به جهان گشود. عباس شفیعی با گذراندن تحصیلات ابتدایی خود در مدارس بنامی چون بدرو دارالفنون در سال ۱۳۳۶، وارد قدیمی‌ترین دانشکده داروسازی ایران یعنی دانشکده داروسازی دانشگاه تهران شد. با گذشت ۵ سال، در سال ۱۳۴۱، شفیعی مدرک دکتری عمومی خود در رشته داروسازی را از دانشگاه تهران دریافت کرد. سپس برای گذراندن تحصیلات تکمیلی به آمریکا رفت و مقاطع فوق لیسانس شیمی و دکتری تخصصی علوم دارویی را از دانشگاه کلمبیا که یکی از قدیمی‌ترین دانشگاه‌های آمریکا است و فرصت‌های شغلی منحصر به فردی را برای فارغ‌التحصیلان خود ایجاد کند، دریافت کرد. دکتر شفیعی به مقطع دکتری بسنده نکرد و مادامی که در آمریکا بود، برای ادامه تحصیل به دانشگاه شیکاگو رفت و فوق دکتری خود در رشته شیمی را از این دانشگاه دریافت نمود. دانشگاه شیکاگو یکی از برترین دانشگاه‌های جهان حدود ۱۰۰ نفر از برندگان جایزه نوبل را به خود دیده است. دکتر شفیعی در ادوار مختلف زندگی خود، خدمت به هموطنانش را در اولویت کارهایش می‌دانست. و همین میهن دوستی او بود که سبب شد علی رغم مهیا بودن شرایط برای ماندن در آمریکا، با هدف تحول داروسازی در کشور، به ایران بازگردد. که بی شک این هدف را به نحو احسن به سرانجام رساند و دریچه جدیدی از داروسازی را در کشور گشود. او در سال ۱۳۴۹ در دانشگاه تهران مشغول به فعالیت شد و تدریس را از دانشکده‌ای آغاز نمود که در آن جا تحصیل کرده بود. شفیعی یک نوع ارتباط عاطفی و نوستالژیک با دانشکده

داروسازی دانشگاه تهران داشت و برای یادگیری دانشجویانش وقت و انرژی فراوانی صرف می‌کرد به طوری که در اندک زمانی پس از اشتغال در دانشکده؛ توجه همگان از استاد تا دانشجورا به خود جلب کرد و دانش و علم و دانش اوزیانزد خاص و عام شد.

پروفسور شفیعی از سال ۱۳۶۵ تا سال ۱۳۸۸ به مدت ۲۳ سال ریاست دانشکده داروسازی دانشگاه تهران را بر عهده داشت و از سال ۱۳۸۲ به ریاست امور تحقیقات علوم دارویی منصوب شد. از سال ۱۳۵۵، رژیم بعث عراق با صرف بودجه، به جمع‌آوری اطلاعات درباره سلاح‌های شیمیایی - میکروبی و رادیواکتیو پرداخت که منجر به استفاده از سلاح شیمیایی در اواخر مهر ۱۳۵۹ در جنگ علیه ایران شد. اما دانشمندان کشور نیز از علم خود برای کمک به کشور در جنگ استفاده کردند. دانشمندانی چون پروفسور شفیعی از طریق تخصص خود یعنی علم شیمی به کشور و رزمندگان خدمت کردند به نحوی که پس از شروع حملات شیمیایی عراق، به مطالعه و آزمایش بر روی گازهای شیمیایی و راه خنثی‌سازی آن‌ها پرداخت و حاصل تحقیقاتشان را در اختیار نهادهای مربوطه قرار داد. خدمات دکتر شفیعی به فضای علمی کشور به قدری ارزنده بود که در چهارمین دوره همایش چهره‌های ماندگار در سال ۱۳۸۳، به پاس زحمات و تلاش‌های علمی او به عنوان چهره ماندگار علم پزشکی انتخاب شد و در سال ۱۳۹۰ نشان درجه یک علمی کشور را دریافت کرد. همچنین به استاد شفیعی به خاطر خدمات ارزنده‌اش به علم نوین داروسازی، لقب «پدر داروسازی نوین ایران»، مدال درجه دو تحقیق و نشان درجه دو فرهنگ و پژوهش داده شد.

ده‌ها کتاب و مقاله علمی از دکتر شفیعی به یادگار مانده است

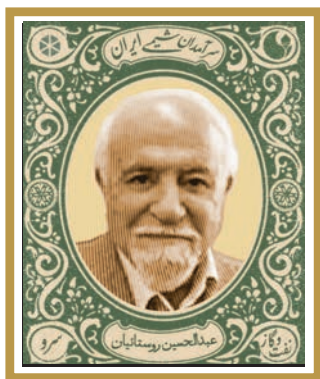

که منبعی موثق برای پژوهشگران و داروسازان و شیمیست‌ها است. ایشان در دوران حیاتشان جوایز و عناوین علمی متعددی را کسب کردند که می‌توان از میان آنها به دریافت جوایز جشنواره های مهم رازی و خوارزمی اشاره کرد. نام دکتر شفیعی در سال ۲۰۱۵ میلادی در فهرست یک درصد دانشمندان برتر جهان قرار گرفت. تاثیرگذاری علمی پروفیسور شفیعی قابل توجه بود به نحوی که تا پایان سال ۲۰۲۳ میلادی مجموعاً ۱۴۴۸۶ مرتبه به مقالات او استناد شده و شاخص h-index او ۶۶ بوده و شاخص I10-index او ۳۰۰ است. پراستنادترین مقاله پروفیسور شفیعی که در مجموع ۵۱۲ مرتبه به آن استناد شده و در سال ۲۰۰۴ میلادی منتشر شده است، راجع به بررسی سنتز و فعالیت ضد تشنجی ۲ جایگزین فلوروفونکسی بود.

پروفیسور شفیعی درباره‌ی اخلاق در عمل گفته است: در همه کارهایی که انجام می‌دهیم، باید اخلاق را رعایت کنیم. به خصوص آن که استاد دانشگاه باید الگوی اخلاق باشد و اصول اخلاقی را رعایت کند. به عنوان اساتید دانشگاه باید فردی را تربیت کنیم که دوپدیده عالم بودن و با اخلاق بودن را داشته باشد و در مجموع خداشناس باشیم.

این استاد فقید، روز پنجشنبه ششم خرداد ۱۳۹۵ به هنگام اذان ظهر در مسجد نزدیک منزلش، دچار عارضه خونریزی مغزی شد و در پی آن به بیمارستان انتقال یافت و بعد از عمل جراحی به کما رفت. تا این که بعد از ۳ هفته، روز چهارشنبه ۲۶ خردادماه سال ۱۳۹۵ دعوت حق را لبیک گفت.

سازمان شیمی معاصر ایران

سازمان شیمی معاصر ایران

دکتر عبدالحسین روستائیان
| پدر فیتوشیمی وترینوئیدهای ایران |

۲۲

نزدیک به یک قرن پیش، در سال ۱۳۰۷ یکی از مهمترین دانشمندان معاصر در علم شیمی در شهر شعروادب، شیراز به دنیا آمد. عبدالحسین روستایان تحصیلات دوران ابتدایی و متوسطه خود را در شیراز گذراند و برای گذراندن تحصیلات دانشگاهی راهی خارج از کشور شد.

روستایان در دورانی که در خارج از کشور تحصیل کرد، هر مقطع را در یک کشور اروپایی گذراند. او در سال ۱۳۳۱ در رشته شیمی دانشگاه صنعتی کارلسروهه آلمان که یک دانشگاه صنعتی تحقیقاتی است، مشغول به تحصیل شد و پس از پایان دوره کارشناسی به اتریش رفت تا تحصیلات خود را در رشته شیمی آلی دانشگاه وین که قدمت حدوداً ۶۰۰ ساله دارد، ادامه دهد. پس از آن در سال ۱۳۴۱ راهی ایتالیا شد و مقطع دکتری خود در رشته شیمی آلی را در دانشگاه پادوا ایتالیا گذراند. دانشگاه مهمی که روزی محل تحصیل دانشمندان سرشناسی چون «جولیو ناتا» شیمیدان برنده جایزه نوبل و یا «آلساندرو ولتا»، مخترع باتری‌های نسل امروز بوده است. او در نهایت در سال ۱۳۴۴ میلادی با کسب درجه عالی موفق به اخذ مدرک دکتری شد. دکتر روستایان با وجود اینکه می‌توانست در اروپا بماند، بلافاصله پس از اتمام تحصیلات عالی، به میهن بازگشت و خدمات ارزنده‌ای برای کشور انجام داد. او پس از بازگشت به ایران، از مهرماه سال ۱۳۴۵ به عضویت گروه شیمی دانشکده علوم دانشگاه ملی (دانشگاه شهید بهشتی) درآمد و از سال ۱۳۵۵ ریاست مرکز تحقیقات شیمی این دانشگاه را بر عهده گرفت. وی در سال ۱۳۶۱، جایزه سومین

جشنواره خوارزمی و سومین جشنواره رازی را از آن خود کرد. پرفسور روستایان دارای تخصص گرایش عالی فیتوشیمی یا همان گیاه شیمی و شیمی ترکیبات طبیعی بود و به واسطه این تخصص خود، روی ترکیبات گیاهی تحقیقات تخصصی انجام داد. نتایج ارزشمند این تحقیقات که با همکاری محققان و پژوهشگران کشور انجام شد، منجر به کشف دو ترکیب فیتوشیمیایی و ضد مالاریا شد که پرفسور روستایان به جامعه پزشکی تقدیم کرد. نکته جالب راجع به این تحقیقات این بود که پرفسور روستایان در نامگذاری این ترکیبات از تهران و شیراز استفاده کرد و اسم این ترکیبات گیاهی کشف شده را تهرانولید و شیرازولید گذاشت. دکتر روستایان که به واسطه تحقیقات گسترده در این زمینه، «پدر فیتوشیمی و ترپنوئیدهای ایران» لقب گرفت، تا آخرین سال‌های زندگی پرفروغش همچنان به تدریس و تحقیق می‌پرداخت. کتاب «فلاونوئیدها و اثرات زیست شناختی آنها» که در سال ۱۳۸۰ تالیف شده و بیش از ۲۵۲ مقاله علمی در مجلات علمی بین المللی معتبر از دیگر آثار علمی به یادگار مانده از این استاد است.

همچنین، این استاد فقید در طول حیات خود بیش از ۱۲۰ پایان‌نامه در مقطع کارشناسی ارشد شیمی، ۷۵ پایان‌نامه دکتری داروسازی عمومی و ۳۵ پایان‌نامه دکتری را راهنمایی کرد. دکتر روستایان چندین سال، ریاست مرکز تحقیقات شیمی دانشگاه شهید بهشتی را به عهده گرفت و در تأسیس پژوهشکده گیاهان دارویی دانشگاه شهید بهشتی در سال ۱۳۷۳ نقش مؤثری ایفا کرد.

با گسترش بیماری کرونا و ویروس کووید-۱۹ در سراسر دنیا و همچنین افزایش مصرف گیاهان دارویی و فراورده های آنها برای درمان و نجات جان بیماران افزایش یافت. به طوری که یکی از این گیاهان دارویی مورد استفاده گیاه آرتمیزییا یا درمنه بود که دکتر روستاییان با استفاده از خواص دارویی این گیاه، ماده ای با اثر ضد مالاریایی و اسکلت کرینی جدید، به نام «تهرانولید» را با همکاری انستیتو پاستور معرفی کرد.

او در دوران زندگی پربار خود با مقالات متعددی که نوشت، ۸۴۵۳ مرتبه مورد استناد محققان سراسر جهان قرار گرفت. شاخص h-index و شاخص I10-index این دانشمند نیز به ترتیب ۴۶ و ۲۳۵ است که در نواح خود قابل توجه است.

این استاد برجسته پراستنادترین مقاله خود را در سن ۸۴ سالگی منتشر کرد که راجع به بیوسنتز سبزنانو ذرات نقره با استفاده از گیاه کالیکارپا بود و ۲۸۲ مرتبه مورد استناد محققان دنیا قرار گرفت.

مرحوم روستاییان در تاریخ ۵ مهر ۱۴۰۱ در سن ۹۴ سالگی دیده از جهان فرو بست.

سرازمجان

سرازمجان شیمی معاصر ایران

بانو دکتر سودابه داوران

| برنده مدال طلای آکادمی مخترعان اروپا |

۲۶

همه چیز از آزمایشگاه کوچک پدرش در خانه شان در تبریز شروع شد. وقتی که پدر برای ساخت داروهای ضد قارچ و باکتری، ریزش مو و انجام کارهای علمی به آزمایشگاه می‌رفت. سودابه، برادر و خواهرش اجازه داشتند در آزمایشگاه کنار پدر باشند. پدر حتی گاهی اوقات انجام آزمایش‌های ابتدایی که تغییر رنگ محلول در محیط اسیدی یا بازی را نشان می‌داد، به آنها می‌سپرد. سودابه که در سال ۱۳۴۴ متولد شده بود، آن روزها در همان آزمایشگاه در حال ساخت رویاهای بزرگسالی خود بود. وقتی که شیشه‌های آزمایشگاهی را در دست می‌گرفت و آرزو می‌کرد روزی یک شیمیدان بزرگ شود. آرزویی که در خانواده‌ای فرهنگی شکل گرفت. پدر خانواده مدرس شیمی و از بنیانگذاران علم شیمی در آذربایجان شرقی بود و در تبریز شیمی مدرن تدریس می‌کرد. مادر خانواده نیز آموزگار بود. والدین سودابه نقس بسزایی در شکل‌گیری آینده او داشتند به نحوی که با جدیت وضعیت تحصیلی او را پیگیری می‌کردند و مشوق فرزندشان بودند. استاد حسین داوران، پدر سودابه که او را به دنیای شیمی و تدریس علاقه مند کرد، در سال ۱۳۸۶ در حین سخنرانی در مراسم بزرگداشت خودش به دلیل ایست قلبی فوت کرد.

همین شرایط و البته استعداد ذاتی سودابه سبب شد که او کارنامه درسی درخشانی داشته باشد تا به سن ورود به دانشگاه برسد. او با رتبه‌ای خوب در رشته شیمی وارد دانشکده داروسازی دانشگاه علوم پزشکی تبریز شد. دانشگاهی که در اواخر جنگ جهانی دوم در سال ۱۳۲۴ تاسیس و در نخستین سال گشایش ۱۷۹ دانشجو داشت. اما پس از انقلاب دانشگاه پزشکی از دانشگاه تبریز جدا شد و در حال حاضر محققان این دانشگاه در ۱۵ مرکز

تحقیقاتی مشغول تحقیق و پژوهش هستند. سودبه داوران در همان سال اول ورود به دانشگاه با همسرش که دوره تخصصی رشته مغزو اعصاب میخواند، آشنا شد و ازدواج کرد و ادامه راه را با همکاری و یاری همسرش در مسیر زندگی و علم قدم برداشت. این تعداد مقاله قابل توجه، تشویقی بود تا مسیر علم را با جدیت بیشتری ادامه دهد. در سال ۱۳۷۸ با مدرک دکتری شیمی پلیمر به استخدام دانشکده داروسازی دانشگاه علوم پزشکی تبریز درآمد و فعالیت‌هایش ادامه داشت تا اینکه همراه دانشجویان دانشکده، در سال ۱۳۸۲ جایزه نخست جشنواره رازی را از آن خود کردند. دکتر داوران در این سال‌ها توانست مقالات و موفقیت‌های بیشتری بدست آورد تا اینکه تقریباً اواسط اسفند ماه ۱۳۹۳ خبردار شد برای جایزه‌ای برگزیده شده است. این جایزه و مدال در حقیقت در جهت حمایت از افرادی بود که تأثیر چشمگیری در علوم و فنون نانو داشته‌اند. کمیته داورى سازمان یونسکو با ارزیابی و مرور مقالات، اختراعات و طرح‌هایی که دانشمندان مختلف در بیش از ۱۰۰ کشور جهان انجام داده بودند، این انتخاب را انجام داده بود و دکتر داوران یکی از برندگان چهارمین دوره «جایزه کمک به علوم و فناوری نانو» در سازمان آموزشی، علمی و فرهنگی ملل متحد (UNESCO) شده بود. دکتر داوران در روز ۱۰ آوریل ۲۰۱۵ این جایزه را در مقر یونسکو در پاریس همراه با دیپلم افتخار دریافت کرد تا به به عنوان اولین زن در دنیا که مدال علمی یونسکو در نانو تکنولوژی را دریافت کرده، تبدیل شود. دکتر داوران در طول زندگی پربار خود به موفقیت‌های دیگری هم دست یافته است که از میان آنها می‌توان به ثبت ۱۴ اختراع در سیستم‌های دارورسانی نوین، انتخاب در زمره فهرست

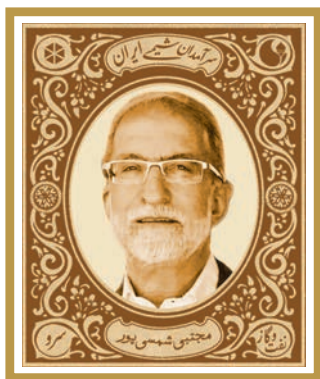

۱۰۰ دانشمند نمونه سال ۲۰۰۸ توسط دانشگاه کمبریج، انتخاب به عنوان یکی از نخبگان قرن ۲۱ توسط مرکز بین المللی بیوگرافی، کسب عنوان بانوی نخبه جهان اسلام و مدیریت گروه نانو تکنولوژی پزشکی دانشکده علوم نوین دانشگاه علوم پزشکی تبریز اشاره کرد. او در جدیدترین افتخار آفرینی علمی خود برای ایران، با طرح تحقیقاتی “نانو الیاف حاوی داروهای آنتی بیوتیک و عصاره های گیاهی ضد میکروبی برای درمان زخم های عفونی مقاوم به آنتی بیوتیک”، در جشنواره (تکنوفست ۲۰۲۳) که در اردیبهشت سال ۱۴۰۲ در شهر استانبول ترکیه برگزار شد مدال طلای آکادمی مخترعان اروپا را دریافت کند. جشنواره هوا و فضا نوردی و فناوری (Teknofest) همه ساله با مشارکت بسیاری از سازمان ها و دانشگاه ها و مراکز تحقیقاتی که نقش مهمی در توسعه فناوری و اختراعات ایفا می کنند، برگزار می شود.

این بانوی ایرانی از نظر اینکه به لحاظ علمی مورد استناد پژوهشگران و محققان ایران و جهان است، آمار قابل توجهی دارد. به نحوی که تاثیر گذاری علمی دکتر داوران تا پایان سال ۲۰۲۳ میلادی مجموعاً ۱۶۷۶۲ است و شاخص h-index او ۶۲ بوده و شاخص I10-index او ۱۹۸ است. پراستنادترین مقاله دکتر داوران که با نتایج و آماری قابل توجه، در مجموع ۳۶۳۹ مرتبه به آن استناد شده، در سال ۲۰۱۳ تحت عنوان «لیپوزوم: طبقه بندی، آماده سازی و کاربردها» منتشر شده است.

دکتر داوران که همه فعالیت های علمی و پژوهشی خود را در شهر محل تولدش انجام می دهد میگوید: من خودم را مدیون شهرم و کشورم می دانم و هیچ گاه خود را جدای از کشورم نخواهم دید.

سید مرتضی

سرآمدان شیمی معاصر ایران

دکتر مجتبی شمس پور

| برترین دانشمند جهان در سال ۲۰۰۶ |

۳۰

سال ۱۳۲۸ همزمان با سلطنت محمدرضا پهلوی، یکی از سال‌هایی بود که افراد سرشناس زیادی در کشورمان متولد شدند. اگر بخواهیم تنها به چند نفر از این افراد اشاره کنیم، در عرصه علوم هسته‌ای، علی اکبر صالحی، در عرصه هنر شهرام ناظری خواننده موسیقی اصیل ایرانی و در عرصه ورزش ناصر حجازی متولد شدند. اما در این سال یکی از سرآمدان شیمی کشور هم به دنیا آمد.

مجتبی شمس‌پور در سال ۱۳۲۸ در کرمانشاه متولد شد. او تحصیلات خود را تا پایان دیپلم در کرمانشاه به پایان رساند و برای آغاز تحصیلات دانشگاهی راهی تهران شد. در سال ۱۳۵۲ موفق به دریافت لیسانس شیمی از «دانشگاه صنعتی آریامهر» (دانشگاه صنعتی شریف) شد. دانشگاه صنعتی شریف، پیش از انقلاب تحت عنوان «دانشگاه صنعتی آریامهر» بود که در ۱۰ آبان ۱۳۴۴ با هدف تربیت و تأمین بخشی از نیروهای متخصص مورد نیاز ایران در سطوح بالای علمی، به فرمان محمدرضا پهلوی و به دست دکتر محمدعلی مجتهدی تأسیس گردید. از آنجا که ساختار دانشگاه صنعتی شریف در آن زمان با هدف حل مسئله محور بودن و با الگوبرداری از دانشگاه «MIT» ساخته شده بود، جایگاه علمی بسیار بالایی داشت. بدین ترتیب مجتبی شمس‌پور که گرایش شیمی تجزیه را انتخاب کرده بود، همچنان در دانشگاه شریف ماند و در سال ۱۳۵۴ موفق به اتمام مقطع فوق لیسانس از این دانشگاه شد. مجتبی شمس‌پور با بورسیه دانشگاه صنعتی صفهان، چند سالی را برای ادامه تحصیلات به آمریکا سفر کرد و در سال ۱۳۵۸ میلادی مدرک دکتری خود در رشته شیمی تجزیه را از دانشگاه ایالتی میشیگان دریافت کرد. دانشگاهی که در حوزه

تحقیقات سرآمد است و از گذشته تاکنون محل تحصیل بزرگان زیادی در عرصه‌های مختلف بوده است.

دکتر شمس‌پور برای ادامه مسیرش، بازگشت به ایران را انتخاب کرد تا در این مسیر، افتخار آفرینی علمی برای کشورش را آغاز کند. از سال ۱۳۵۹ در دانشگاه‌های صنعتی اصفهان و الزهرا تدریس را آغاز کرد ولی در همان سال برای تدریس راهی زادگاهش شد و در دانشگاه رازی کرمانشاه مشغول به کار شد. دانشگاهی که فعالیت خود را از بهمن ماه سال ۱۳۵۱ با عنوان «دانشکده علوم کرمانشاهان» به ریاست مرحوم دکتر «عبدالعلی گویا» آغاز کرده بود و در سال تحصیلی ۱۳۵۱ و ۱۳۵۲ برای اولین بار پذیرای ۲۰۰ دانشجو در رشته‌های فیزیک، شیمی، زیست‌شناسی و ریاضی شد. این دانشگاه در سال ۱۳۵۳ به دانشگاه رازی تغییر نام داد.

دکتر شمس‌پور در آن سال‌ها با کمک ریاست وقت، رشته شیمی در دانشگاه رازی را ارتقا داد تا اینکه در سال ۱۳۶۶ مأمور شد برای کمک به راه اندازی دوره دکتری شیمی تجزیه به دانشگاه شیراز سفر کند. سال بعد از آن هم دکتر شمس‌پور برنده جایزه کامستک شد. دکتر شمس‌پور در سال ۱۳۶۸ برنده جایزه کتاب سال شد و دو سال پس از آن برنده جشنواره خوارزمی شد. سال ۱۳۷۴ بود که انجمن شیمی ایران او را به عنوان شیمیست برگزیده انتخاب کرد. در سال ۱۳۸۱ دکتر شمس‌پور دو عنوان مهم یعنی برنده جایزه شیمی همایش چهره‌های ماندگار و دریافت نشان لیاقت در پژوهش از رئیس‌جمهور وقت را از آن خود کرد. از نکات جالب توجه راجع به این استاد گرانقدر این است او تاکنون ۱۵۰ استاد دانشگاه برای کشور تربیت کرده و برآورد می‌شود که گروه‌های علمی او تاکنون حدود ۱۰ هزار مقاله داشته‌اند

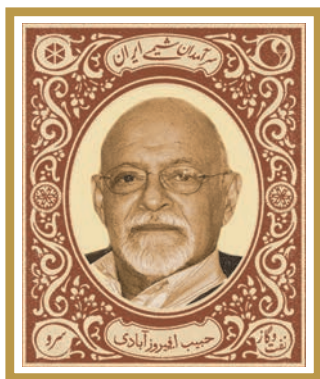
که بیش از ۱۰۰ هزار مرتبه به آنها ارجاع شده است. پروفسور شمس پور ۲۰ سال بدون دستمزد در سمت ریاست انجمن شیمی ایران خدمت کرد و حتی در برخی مواقع از جیب خود هم برای این حوزه هزینه کرده است.

از افتخارات بین المللی پروفسور شمس پور می توان به دریافت جایزه شیمی آیسسکو و انتخاب به عنوان برترین دانشمند جهان در سال ۲۰۰۶ میلادی اشاره کرد. براساس آمار مربوط به ژانویه ۲۰۰۵ که گستره اول ژانویه ۱۹۹۵ تا ۳۱ اکتبر سال ۲۰۰۵ را شامل می شد، یازده تن از اعضای هیات علمی دانشگاه های ایران براساس تعداد ارجاعات، در گروه "یک درصد" اول فهرست پژوهشگران جهان قرار گرفتند که نفر اول در فهرست دانشمندان ایران براساس شاخص های اساسی علم برحسب تعداد ارجاعات، پروفسور "مجتبی شمس پور" است.

تاثیرگذاری علمی این استاد بزرگ شیمی در جهان، بسیار بالا و زبانزد است چراکه تا پایان سال ۲۰۲۳ میلادی مجموعاً ۳۸۴۲۲ مرتبه به مقالات او استناد شده و شاخص h-index او ۹۴ بوده و شاخص I10-index او ۷۵۹ است.

پراستنادترین مقاله پروفسور شمس پور که در سال ۲۰۰۹ تهیه شده، راجع به (میکرو استخراج مایع-مایع بخشی همراه با کروماتوگرافی UV مایع با کارایی بالا، به عنوان یک روش آسان و سریع و حساس) بوده است که در مجموع ۴۱۵ مرتبه در جهان به آن ارجاع شده است.

سازمان شیمی معاصر ایران

دکتر حبیب الله فیروز آبادی
| از اولین نخبگان شیمی ایران |

سازمان شیمی معاصر ایران

۳۴

در سال ۱۳۲۲ در روزهایی که جنگ جهانی دوم همچنان ادامه داشت، یکی از بزرگان شیمی کشور در تهران به دنیا آمد. تحصیلات ابتدایی و متوسطه خود را در تهران گذراند و سپس در سال ۱۳۴۲، با قبول شدن در دانشگاه شیراز راهی شهر شعر و ادب شد.

حبیب‌الله فیروزآبادی در آن زمان تصمیم به خواندن پزشکی گرفت چرا که میخواست در بیمارستان فیروزآبادی که پدر بزرگش ۱۰۰ سال پیش در شهری پایه گذاری کرده بود، مشغول به خدمت شود.

ولی پروفسور علی اکبر مشفق از بنیانگذاران بخش شیمی دانشگاه شیراز مسیر زندگی فیروزآبادی را تغییر داد و به او گفت که او باید شیمی بخواند.

فیروزآبادی نیز از استادش تبعیت کرد و این ریسک بزرگ را پذیرفت چرا که در آن زمان بخش شیمی دانشگاه شیراز تنها دو استاد و دو اتاق داشت. بدین ترتیب فیروزآبادی وارد اولین دوره شیمی دانشگاه شیراز شد.

او پس از اتمام دوره لیسانس، به همراه چند دانشجویی که در بخش شیمی فارغ‌التحصیل شده بودند عازم سربازی شد. اما پرفسور مشفق به آنها قول داد که آنها را به دانشگاه بازگرداند. این اتفاق هم افتاد و بعد از چند ماه او به دانشگاه شیراز بازگشت و به عنوان اولین دانشجوی دوره فوق لیسانس شیمی دانشگاه شیراز پذیرفته شد. او دوره فوق لیسانس را هم با موفقیت سپری کرد ولی از آنجا که آن زمان دانشگاه شیراز دوره دکتری شیمی نداشت، برای ادامه تحصیل راهی آمریکا شد و وارد دانشگاه پنسیلوانیا شد. دانشگاهی که با دانشگاه شیراز وجه اشتراک

زیادی داشت. چراکه ماجرای تاسیس دانشگاه شیراز به دانشگاه پنسیلوانیا برمی گردد.

در سال ۱۳۳۹، رئیس دانشگاه پنسیلوانیا، گیلورد هارول دعوت شد تا به ایران بیاید و مؤسسات آموزش عالی ایران را بازرسی کند. هارول به درخواست شاه گزارشی را با عنوان الگویی برای یک دانشگاه جدید در ایران تهیه کرد. پس از آن تصمیم گرفته شد که دانشگاه پنسیلوانیا به دولت ایران در تبدیل دانشگاه پهلوی (دانشگاه شیراز) به تنها نهاد در ایران که براساس سبک آمریکایی برای تحصیلات در مقاطع بالاتر است، کمک کند. از این رو دانشگاه پنسیلوانیا در شکل گیری بسیاری از ادارات و مؤسسات دانشگاهی بسیار اثرگذار شد. پس بسیاری از اعضای هیات علمی دانشگاه پنسیلوانیا برای تدریس و انجام تحقیقات در دانشگاه به شیراز اعزام شدند و برنامه تبادل گسترده ای میان این دو دانشگاه برقرار شد.

حبیب الله فیروزآبادی اعتقاد داشت که اگر کاری میکند، برای ملت و مملکت خودش باشد. به این ترتیب پس از اتمام دوره دکتری شیمی آلی در سال ۱۳۵۳، به ایران بازگشت.

دکتر فیروزآبادی از سال ۱۳۵۴، یعنی از اولین سالی که دانشگاه کرمان رسماً پذیرش دانشجو را آغاز کرد، در این دانشگاه به عنوان عضو هیات علمی، رئیس دانشکده علوم و معاون دانشگاه فعالیت داشت. کسب جایزه خوارزمی در اولین دوره آن که در سال ۱۳۶۶ بود و کسب عنوان شیمیدان ممتاز انجمن شیمی ایران و پژوهشگر ممتاز دانشگاه شیراز از جمله افتخارات علمی این استاد برجسته شیمی کشور است.

در سال ۱۳۶۸ بود که دکتر فیروزآبادی به عنوان رئیس انجمن

شیمی و مهندسی شیمی ایران برگزیده شد و ۴ دوره در این جایگاه خدمت‌رسانی کرد.

تلاش‌های او و همکارانش سبب شد نزدیک به ۴۰ سال پیش مقطع دکتری در دانشگاه شیراز ایجاد شود. به این ترتیب دانشگاه شیراز در زمینه ایجاد برنامه‌های مقطع دکتری پیشگام بود.

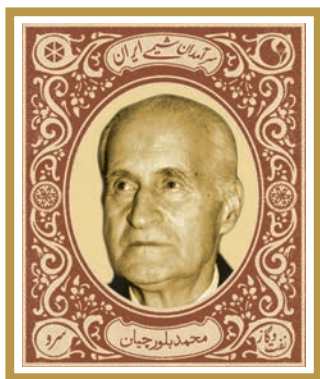
دکتر فیروزآبادی که از سال ۱۳۷۰ به عضویت فرهنگستان علوم جمهوری اسلامی درآمده در حوزه‌های مختلف شیمی به ویژه (عامل‌های اکساینده جدید برای تبدیل گروه‌های عامل، تهیه و کاربرد ترکیبات بوروهیدرید اصلاح شده جدید در واکنش‌های تبدیل گروه‌های عامل، استفاده از کاتالیزورهای مبتنی بر بسترهای فلزی جدید برای تسریع واکنش‌های آلی، مطالعات جامع درباره کاربردهای N^{۲۰۴} پایدار شده با نمک‌های فلزی و بسترها و ترکیبات دیهیمی در سنتز مواد آلی) فعالیت‌های تحقیقاتی داشته است.

او در سال‌های اخیر نیز جوایز علمی قابل توجهی دریافت کرد که می‌توان به دریافت جایزه علمی علامه طباطبائی بنیاد ملی نخبگان در سال ۱۳۹۱ و دریافت جایزه البرز به عنوان دانشمند برتر در سال ۱۳۹۹ اشاره کرد. دکتر حبیب فیروزآبادی که در فهرست ۱۰۰ دانشمند برتر دنیا قرار دارد، تاکنون ۱۲۸۴۲ مرتبه مورد استناد محققان سراسر جهان قرار گرفته و شاخص h-index او ۶۲ بوده و شاخص I10-index او ۲۶۶ است.

پراستنادترین مقاله دکتر فیروزآبادی در سال ۲۰۰۱ راجع به کارآمد بودن ید برای کاتالیز توابع کروبیونیل بود که در مجموع ۲۲۲ مرتبه به آن ارجاع شده است.

سید مرتضی

سازمان شیمی معاصر ایران

دکتر سید محمد بلورچیان

| بنیان گذار پژوهشکده شیمی و مهندسی شیمی ایران |

۳۱

در سال ۱۳۱۲ در تبریز به دنیا آمد تا در طول زندگانی در علم شیمی کشور تحول ایجاد کند و تمام عمر خود را وقف خدمت در علم شیمی کند. او معتقد است شیمی، محور اقتصاد دنیا است و حرف اول را می‌زند.

سید محمد بلورچیان از جمله افرادی است که شیمی را علم پایه و مادر علوم مهم دیگری چون داروسازی و پزشکی می‌داند.

در ابتدا در رشته پزشکی قبول شد ولی دریافت که پایه و اساس پزشکی داروسازی است. دکتری داروسازی خود را با درجه ممتاز از دانشگاه تبریز دریافت کرد ولی به این نتیجه رسید که بیش از ۷۰ درصد داروسازی شیمی است و ما برای پیشرفت در پزشکی و داروسازی باید در شیمی سرمایه‌گذاری کنیم. پس راهی فرانسه شد. به همین جهت در سال ۱۳۳۸ راهی فرانسه شد و دکتری خود در مقطع شیمی سیلیکون را از دانشگاه بوردو دریافت کرد. دانشگاهی که سومین دانشگاه بزرگ فرانسه است و قدمتی حدوداً ۶۰۰ ساله دارد.

تفکرات دکتر بلورچیان موجب شد در سال ۱۳۵۱ به ایران بازگردد و تلاش‌های خود برای راه‌اندازی یک مرکز علمی در زمینه شیمی را آغاز کند و به عنوان عضو هیات علمی در دانشگاه تبریز به تدریس بپردازد.

دکتر محمد بلورچیان توسط فرهنگستان علوم به کسب نشان درجه یک دانش از رئیس جمهور نائل شده است. در سال ۱۳۸۰ بود که این استاد برجسته به عنوان یکی از برگزیدگان دوره نخست چهره‌های ماندگار (سال ۱۳۸۰) در رشته شیمی، داروسازی و پزشکی انتخاب شد تا به عنوان اولین چهره ماندگار شیمی در کشور دست یابد.

وی در حین تحصیل به فعالیت‌های پژوهشی خود ادامه داد و موفق به کشف روش‌های جدید در شیمی ارگانوسیلیکون و انتشار مقالات علمی و پژوهشی در مجلات بین‌المللی شد؛ به نحوی که تحولی در پیشرفت شیمی سیلیکون به وجود آورد.

نتایج تحقیقات دکتر بلورچیان از سوی آکادمی علوم، ثبت اختراع شد و در کتاب‌های مرجع به ثبت رسید. او همچنین در تبیین کتاب‌های مرجع بین‌المللی در رشته شیمی نقش مهمی را ایفا کرد.

این دانشمند، پایه‌گذار تحقیقات شیمی ارگانوسیلیکون در کشور است.

یکی از فعالیت‌های مهم و ماندگار دکتر بلورچیان، راه‌اندازی پژوهشگاه شیمی و مهندسی شیمی است که پس از ۱۸ سال فعالیت تحقق پذیرفت.

دکتر بلورچیان همچنین تاکنون موفق به ثبت بیش از ۵۰ اثر علمی و پژوهشی در مجلات معتبر بین‌المللی، ثبت نتایج تحقیقات در ۲۰ مجموعه از کتاب‌های مرجع و ساخت بیش از ۱۵۰ ترکیب جدید ارگانوسیلیکون با عوامل مختلف شده است.

کتاب «پایمرد پژوهش» مشتمل بر شرح زندگی و کار و احوال آقای دکتر سید محمد بلورچیان نیز توسط فرهنگستان علوم به چاپ رسیده است.

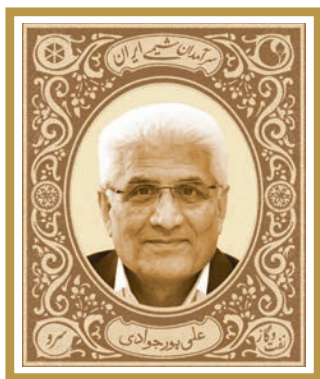
دکتر بلورچیان در سال‌های ارزشمند فعالیت علمی خود، به عضویت انجمن شیمی کشورهای آمریکا و فرانسه نیز درآمده است.

این استاد گرانقدر تاکنون ۱۵۸ فرمول را به نام خود ثبت کرده و می‌گوید: یک شیمیست وقتی مرحله به مرحله می‌رود، به خالق می‌رسد.

آداب شیرازی

سازمان شیمی

سازمان شیمی معاصر ایران

دکتر علی پورجوادی

| دانشمند برتر کشورهای اسلامی |

۱۴

سال ۱۳۲۷، محله مولوی تهران که آن زمان قنات آباد نام داشت، زادگاه کسی شد که برای علم شیمی پلیمر ایران افتخارآفرینی‌های شایانی داشت.

علی پورجوادی به دلیل علاقه پدرش به مبانی دینی، تحصیلات ابتدایی و متوسطه خود را در دبستان و دبیرستان جعفری اسلامی واقع در بازارچه شاهپور (وحدت اسلامی کنونی) گذراند. اما در نهایت مسیر مورد علاقه‌اش را پیش گرفت و دیپلم خود را در رشته ریاضی کسب کرد تا اینکه برای تحصیل در رشته شیمی وارد دانشگاه ملی ایران (شهید بهشتی) شد. از آنجا که آن زمان رشته شیمی به تازگی در دانشگاه ملی تاسیس شده بود، مدیران وقت تلاش کردند تا دانشجویانی تربیت کنند که در سطح بین‌المللی بدرخشند.

شرایط آن روزهای کشور به نحوی بود که اگر کسی دستش به دهانش می‌رسید و جزو طبقه متوسط جامعه بود، می‌توانست به راحتی برای ادامه تحصیل به اروپا برود. در اوایل دهه پنجاه که قیمت نفت افزایش یافت، طبقه متوسط جامعه هم بی‌بهره نماندند و تعداد کثیری از مردم چه برای تحصیلات و چه گردشگری راهی اروپا می‌شدند.

در سال ۱۳۵۲ پورجوادی هم تصمیم گرفت برای ادامه تحصیل با هزینه شخصی خود راهی فرانسه شود. او پس از اخذ گواهینامه‌های در زمینه شیمی فیزیک با عنوان طیف‌سنجی و پیوندهای شیمیایی از مدرسه ملی شیمی مولوز، به دانشگاه پیروماری کوری رفت. دانشگاهی که بزرگان زیادی از علم شیمی

را در خود ترتیب کرده و ۳ تن از اعضای خانواده مادام کوری از جمله خودش، دخترش و دامادش از این دانشگاه برنده جایزه نوبل شیمی شدند. پورجوادی در رشته شیمی پلیمر ادامه تحصیل داد و دیپلم مطالعات عمیق (D.E.A) را دریافت کرد. پس از گذشت یک سال، مدرک دکتری سیکل سوم را گرفت. مدرکی که مخصوص فرانسه بوده و شامل گذراندن واحدهای درسی خاص و انجام پژوهش بود. او در آن روزها شاگرد پروفیسور شامپوتیه، پدر شیمی پلیمر فرانسه بود و شیمی پلیمر را از وی آموخت.

پس از دریافت این مدرک در سال ۱۳۵۴، پورجوادی به ایران بازگشت و جذب وزارت صنایع و معادن شد. اما از آنجا که شغل کارمندی با روحیاتش سازگار نبود، مجدداً در سال ۱۳۵۶ برای تحصیل به دانشگاه بازگشت. ولی این بار او ازدواج کرده بود و به اتفاق همسرش راهی فرانسه شد تا دانشنامه دکتری دولتی در رشته شیمی (بالاترین مدرک علمی فرانسه) را دریافت کند. در آن سال‌ها پورجوادی فعالیت‌های فرهنگی زیادی انجام میداد تا اینکه پس از انقلاب در سال ۱۳۵۹ به میهن بازگشت. او در سال ۱۳۶۱، زمانی که پس از انقلاب فرهنگی دانشگاه‌ها بازگشایی شد، بلافاصله جذب دانشکده شیمی دانشگاه صنعتی شریف شد. دانشکده شیمی دانشگاه صنعتی شریف اولین دوره پذیرش مقطع کارشناسی را در بهمن ۱۳۶۲ انجام داد. آن سال‌ها، کشور با جنگ با عراق دست و پنجه نرم میکرد و شرایط خاصی بر دانشگاه‌ها حاکم بود. به نحوی که تعداد دانشجوی بسیار کم بود و تعداد انگشت شماری دانشجوی ارشد باقی مانده بودند که بیشتر علاقه‌مند به امور سیاسی بودند. آزمایشگاه‌ها خالی

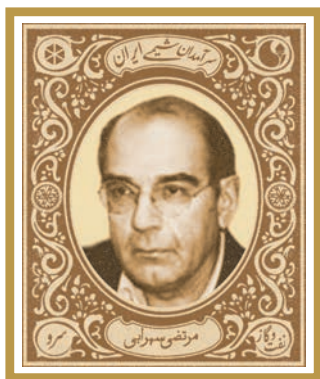
بودند و تجهیزات مورد نیاز به سختی یافت می‌شد. دانشگاه هم بسیاری از اعضای هیات علمی خود را از دست داده بود.

پورجوادی از بدو تأسیس مرکز نشر دانشگاهی در سال ۱۳۵۹، به مدت ۲۵ سال در سمت‌های مختلف این مرکز فعالیت کرد. او علاوه بر فعالیت‌های فرهنگی، فعالیت‌های علمی و پژوهشی قابل توجهی داشت به نحوی که در ادوار مختلف که آخرین آن سال ۱۴۰۰ بود، به عنوان پژوهشگر برتر دانشگاه صنعتی شریف انتخاب شد. در سال ۱۳۸۵، دکتر پورجوادی دو افتخار دیگر کسب کرد و به عنوان استاد نمونه کشوری از سوی وزارت علوم و شیمیدان برجسته پلیمر از سوی پژوهشگاه پلیمر و پتروشیمی ایران برگزیده شد. یک سال بعد هم عنوان پژوهشگر برتر استان تهران را از وزارت علوم از آن خود کرد. او در سال ۱۳۸۷، به عنوان دانشمند برتر کشورهای اسلامی انتخاب شد و توانست در سال ۱۳۹۲ به عنوان یک درصد اول پر استنادترین شیمیدان جهان برگزیده شود. همه این افتخارات ملی و بین‌المللی سبب شده که پژوهشگران جهان در مجموع ۱۱۷۳۷ مرتبه به مقالات دکتر پورجوادی استناد کنند.

شاخص h -index یعنی میزان بهره‌وری و تأثیرگذاری علمی او ۵۶ بوده و شاخص $I10$ -index او ۲۰۶ است.

پر استنادترین مقاله دکتر پورجوادی که در سال ۲۰۰۴ منتشر شده، راجع به "کیتوسان اصلاح شده. هیدروژل‌های فوق جاذب از کیتوسان پیوندی با خواص پاسخدهی به نمک و ph " بود که در مجموع ۶۲۵ مرتبه به آن استناد شده است.

سازمان شیمی ایران

دکتر مرتضی سهرابی
| چهره ماندگار شیمی |

سازمان شیمی معاصر ایران

۴۶

در سال ۱۳۳۴، یکی از اساتید برجسته و چهره ماندگار مهندسی شیمی در تهران به دنیا آمد.

مرتضی تحصیلات خود در رشته مهندسی شیمی را تا سطح کارشناسی در دانشکده فنی دانشگاه تهران به اتمام رساند و برای ادامه مسیر تحصیل در رشته شیمی برای مقاطع فوق لیسانس و دکتری راهی دانشگاه برادفورد در انگلیس شد. جایی که پروفسور حسین بهمن یار از دیگر اساتید مهندسی شیمی که در حوزه جرم مواد تخصص دارد نیز در آنجا تحصیل کرده بود. او مقاطع فوق لیسانس و دکتری خود را در دانشگاه برادفورد سپری کرد و در دسامبر ۱۹۷۲ با درجه دکتری مهندسی شیمی از این دانشگاه فارغ التحصیل شد.

دکتر سهرابی بازگشت به میهن را به زندگی در اروپا ترجیح داد و پس از بازگشت به ایران، در دانشگاه تهران، دانشگاه صنعت نفت اهواز و دانشگاه صنعتی امیرکبیر به تدریس بسیاری از دروس تخصصی مهندسی شیمی نظیر موازنه جرم و انرژی، ترمودینامیک مهندسی شیمی، سینتیک و طراحی رآکتورهای شیمیایی در کلیه مقاطع دانشگاهی پرداخت.

چیزی که بیش از همه سهرابی را به عنوان استادی خاص در میان استادان مهندسی شیمی مطرح کرد، ترجمه های متعدد او از متون تخصصی این رشته بود که بسیاری از آن ها جزء نخستین ترجمه های آن متون به فارسی به شمار می روند. دکتر سهرابی در دوران حیات ارزشمندش صدها دانشجوی برجسته را پرورش داده و تألیف و ترجمه ده ها عنوان کتاب، چاپ و ارائه بیش از ۲۰۰ مقاله در نشریات معتبر علمی بین المللی و داخلی را در کارنامه علمی پربار خود ثبت کرده است.

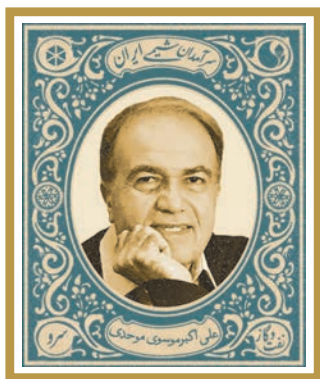

مرحوم دکتر سهرابی از سال ۱۳۶۹ عضو پیوسته فرهنگستان علوم بود و مدتی ریاست گروه علوم مهندسی و ریاست شاخه مهندسی شیمی فرهنگستان را نیز بر عهده داشت. در سال ۱۳۸۰ بود که یکی دیگر از افتخارات دکتر سهرابی رقم خورد و در نخستین همایش چهره‌های ماندگار به عنوان برگزیده معرفی شد. سال پس از آن نیز همسر دکتر سهرابی یعنی دکتر طاهره کاغذچی، از اساتید مهندسی شیمی به عنوان یکی از چهره‌های ماندگار سال ۱۳۸۱ انتخاب شد. او همچنین در زمره یک درصد دانشمندان پرستناد جهان بود، این استاد بزرگ سرانجام در سال ۱۳۹۳ در سن ۶۹ سالگی از دنیا رفت.

آداب شیرازی

سازمان شیمی ایران

سازمان شیمی معاصر ایران

دکتر علی اکبر موسوی موحدی

بنیان‌گذار بیوشیمی فیزیک در ایران |

در سال ۱۳۳۱ روزهایی که کشور همچنان با چالش‌های پس از ملی شدن صنعت نفت روبه‌رو بود، علی اکبر موسوی موحدی یکی از بزرگترین دانشمندان رشته شیمی کشورمان در شهر شیراز به دنیا آمد.

او دوران کودکی و تحصیلات ابتدایی را در شیراز سپری کرد و در خانواده‌های متوسط، در شرایطی رشد کرد که پشتیبانی مالی چندان قوی نداشت و در عین حال دغدغه‌های هم نداشت. آن زمان نام و آوازه دبیرستان البرز تا شیراز هم رسید و به خانواده موسوی موحدی معرفی شد. دبیرستانی که بیش از یک قرن است به چهارراه کالج منتقل شده و از نخستین نهادهای آموزشی تهران محسوب می‌شود.

در آن زمان، مرحوم دکتر محمد علی مجتهدی گیلانی (استاد دانشکده فنی دانشگاه تهران، بنیان‌گذار دانشگاه صنعتی شریف)، رئیس دبیرستان البرز بود.

همین امر سبب شد که خانواده موسوی موحدی، علی اکبر را برای تحصیل در مقطع متوسطه راهی تهران کنند. سال ۱۳۴۷ زمانی که علی اکبر از شیراز به تهران آمده بود، در بخش شبانه‌روزی دبیرستان البرز مستقر شد. ساختمانی که همچنان وجود دارد و آن زمان بسیار پیشرفته و با امکانات عالی بود و نزدیک به ۳۰۰ نفر دانش‌آموز از شهرهای مختلف کشور در آن سکونت داشتند. این ساختمان آن زمان امکانات مطلوبی را به دانش‌آموزان خود ارائه می‌داد. سالن مطالعه و کتابخانه، آزمایشگاه‌های مختلف شیمی، فیزیک، مرکز بهداشت، نمازخانه، رستوران از جمله این امکانات

بود و حتی هفته‌ای دو بار لباس‌های دانش‌آموزان شسته و اتو کشیده شده به آنها تحویل داده می‌شد.

دکتر موسوی موحدی راجع به این دبیرستان می‌گوید: در دبیرستان البرز حقیقتاً از هر جنبه علمی رشد کردیم و علاوه بر زبان فارسی که زبان جان و دلمان بود و بهترین معلم‌های زبان فارسی را داشتیم، زبان‌های انگلیسی، عربی و فرانسوی را نیز یاد می‌گرفتیم.

براین اساس، فرآیند علم‌آموزی برای اکبر موسوی موحدی به صورت حرف‌های آغاز شد و برای دوره کارشناسی وارد دانشگاه ملی ایران (دانشگاه شهید بهشتی) شد و توانست در سال ۱۳۵۴ مدرک کارشناسی خود در رشته شیمی را از این دانشگاه دریافت کند.

موسوی موحدی برای ادامه تحصیل در رشته شیمی با گرایش علوم زیستی در مقطع کارشناسی ارشد و بخشی از دکتری، راهی آمریکا شد و در سال ۱۳۵۷ مدرک شیمی با گرایش علوم زیستی را از دانشگاه میشیگان شرقی آمریکا دریافت کرد.

اواز تحصیل در آمریکا خاطرات خوبی دارد و در بخشی از خاطرات خود از آن سال‌ها می‌گوید:

«وقتی وارد دپارتمان شیمی دانشگاه میشیگان شرقی شدم، منشی دپارتمان سه چیز را با عنوان هدیه به من داد: یک شاه کلید (Master Key) که در طول ۲۴ ساعت روز، هر زمان که خواستم بتوانم وارد دپارتمان شوم و این در شرایطی بود که آنجا نگهبان یا حراستی نداشت، تقریباً حدود ۲۰ تا ۲۵ درصد

دانشجویان در ساعات پایانی شب و نیمه شب به دپارتمان می آمدند و کار می کردند و اصل بر «اعتماد» بود.

منشی دپارتمان، اتاقی را برای من که دانشجوی کارشناسی ارشد بودم، در نظر گرفته بود که با دانشجوی دیگری به صورت اشتراکی استفاده می کردم. اگر دانشجوی مقطع دکتری بودم، این اتاق به تنهایی در اختیارم گذاشته می شد که این موضوع، احترام به دانشجو را نشان می دهد. همان شاه کلید، برای درب این اتاق هم استفاده می شد و جعبه پستی در اختیارم گذاشته شد که نامه های ارسالی از ایران و هر نامه دیگری را درون این جعبه پست قرار می دادند. منشی دپارتمان به من گفت: هر وقت به آزمایشگاه رفتی، یک شاه کلید دیگر برای تو دارم.

سال اول را درس خواندم و بعد به آزمایشگاه رفتم. بعد از یک سال، پیش منشی دپارتمان رفتم. یک شاه کلید دیگر به من داد که برای چهار قسمت بود: درب ورودی، درب اتاق، درب آزمایشگاه، و دیگری انبار مواد و لوازم پژوهش (Stock Room) که انبار مواد اولیه، تجهیزات آزمایشگاهی بود. می توانستیم با امضا در یک دفترچه هر چیزی که نیاز داشتیم حتی در نیمه شب یادداشت کنیم و به راحتی برداریم، بدون اینکه نیاز به تأیید کسی داشته باشیم؛ خطایی هم نمی کردیم و اصل بر اعتماد بود و من ندیدم کسی خطایی کند.»

پس از اتمام تحصیلات در آمریکا، دکتر موسوی موحدی راهی انگلیس شد تا مقطع دکتری خود را در دانشگاه منچستر سپری کند. دانشگاهی که شعارش «دانش، خرد، انسانیت» است و به

دلیل کیفیت بالای آموزش که به دانشجویان ارائه می دهد، به این معروف است که فارغالتحصیلان آن هنگام خروج از دانشگاه افرادی متخصص خواهند بود.

پروفسور علی اکبر موسوی موفق شد در سال ۱۳۶۵، از دانشگاه منچستر در رشته بیوشیمی فیزیک فارغ التحصیل شود تا ادامه زندگی خود را به صورت جدیتر در این رشته دنبال کند و زمینه ساز تحول در علم شیمی کشور شود. پروفسور موسوی موحدی پس از آن بلافاصله به میهن بازگشت تا یافته های خود را در راستای خدمت به کشورش به کار گیرد. یکی از ارزشمندترین اقدامات علمی دکتر موسوی موحدی این است که زمینه بیوشیمی فیزیک در ایران را بنیان گذاری کرد و همان سال ۱۳۶۵ تاکنون، مشغول تربیت دانشجویان در دانشگاه تهران است. او در زمان بازگشت به ایران ریاست مرکز تحقیقات بیوشیمی بیوفیزیک (IBB) را به عهده گرفت و شیوه های که در آمریکا دیده بود را در این مرکز پیاده کرد. او از دانشگاه مجوز گرفت تا دانشجویان بتوانند در ساعات پایانی شب هم از امکانات آزمایشگاهی مرکز استفاده کنند. در حال حاضر هم دانشجویان این مرکز تا دیروقت در آنجا حضور دارند و همگی کلید آزمایشگاهی که در آن تحقیق می کنند را دارند. در کارنامه علمی دکتر موسوی موحدی، تألیف ۱۹ جلد کتاب به زبان فارسی و یک کتاب به زبان انگلیسی، انتشار ۶۲۰ مقاله در نشریات پژوهشی بین المللی، یک ثبت اختراع در آمریکا (US Patent) و اتمام ۳۹ طرح تحقیقاتی بنیادی و کاربردی در سطح دانشگاهی، ملی و بین المللی می درخشد. این استاد دانشگاه در سال ۱۳۶۹ جایزه بین المللی خوارزمی را دریافت کرد و در سال

۱۳۷۶ بود که به عنوان استاد نمونه برگزیده شد. او همچنین در سال ۱۳۸۲ به پاس چند دهه فعالیت علمی ارزشمند خود به عنوان چهره ماندگار کشور انتخاب شد. دریافت نشان درجه یک پژوهش دانشگاه تهران، شناخته شدن به عنوان دانشمند برجسته دانشگاه تهران، پژوهشگر ممتاز جشنواره پژوهش و فناوری کشور و استاد ممتاز دانشگاه تهران از جمله افتخارات این استاد نامی است. این استاد برجسته عضو پیوسته آکادمی علوم جهان (TWAS) و عضو پیوسته آکادمی علوم جهان اسلام بود. او همچنین در سال ۲۰۲۱ جایزه کامستک (Comstech) را از آن خود کرد. تأثیرگذاری علمی پروفیسور موسوی موحدی در میان تمامی شیمیدان‌های کشور قابل توجه است. چرا که در مجموع ۱۸۵۴۵ مرتبه به مقالات او استناد شده و شاخص h -index او ۶۷ بوده و شاخص I10-index او ۴۲۶ است.

پراستنادترین مقاله پروفیسور موسوی موحدی با موضوع «کاربرد صنایع غذایی میسل بتا کازئین به عنوان نانو حامل برای افزایش حلالیت کورکومین» که در سال ۲۰۱۱ منتشر شده است، تاکنون ۴۰۲ مرتبه مورد استناد محققان و پژوهشگران سراسر جهان قرار گرفته است.

این استاد گرانقدر می‌گوید: «اعتماد»، «احترام»، «نداشتن دغدغه» و «تقویت «همدلی»، کلید واژه‌هایی هستند که نیاز مهم و ضروری دانشجویان کشور و حتی جامعه را نشان می‌دهند؛ واژه‌هایی که تحقق هر کدام می‌تواند گره‌های زیادی از مشکلات پیش روی جوانان را کشور باز کنند.

سازمان شیمی

سازمان شیمی معاصر ایران

بانو دکتر افسانه صفوی

| نخستین استاذ زن در علوم پایه |

۵۶

۶۸ سال پیش، در سال ۱۳۳۴، شهر شیراز زادگاه زنی شد که نامش همواره در آسمان پرفروغ علم ایران زمین می درخشد. زنی که نامش در کتب درسی ثبت شد تا فرزندان ایران بدانند که کشورمان مهد پرورش چهره‌هایی است که با تمام وجود برای ایران و ایرانی خدمت می‌کنند.

افسانه صفوی روزهای کودکی و نوجوانی خود را در شیراز گذراند و از همان ابتدا هوش بالایی از خود نشان داد. به نحوی که در ۱۶ سالگی وارد دانشگاه شیراز شد و تحصیل در رشته شیمی را آغاز کرد. آن سال‌ها رشته شیمی دانشگاه شیراز به تازگی راه اندازی شده بود ولی افسانه صفوی با درخشش خود در این رشته موفق به کسب بورسیه رتبه اولی وزارت علوم شد و در سال ۱۳۵۵ برای ادامه تحصیل به دانشگاه بیرمنگام انگلیس رفت و دو سال پس از آن موفق به اخذ دانشنامه کارشناسی ارشد شد. در سال ۱۳۶۰ نیز دانشنامه دکتری خود را در رشته شیمی تجزیه کسب کرد و به عنوان نخستین زن ایرانی شناخته می‌شود که در علوم پایه به رتبه استاد تمامی رسید.

دکتر افسانه صفوی معتقد است که مقدس‌تر از خدمت به وطن وجود ندارد. همین تفکر موجب شد که او پس از پایان تحصیلات خدمت به کشور را آغاز کند.

گذران وقت افسانه صفوی در حوزه علم شیمی فقط به دوران تحصیل محدود نشد و او بعد از اتمام مقطع دکتری، وقت زیادی را حتی در خانه صرف کار علمی می‌کرد. او اگر کوچک‌ترین فرصتی پیدا کند، مقالات دانشجویان را تصحیح کرده، پایان‌نامه‌هایشان را

می‌خواند و به پرسش‌های علمی‌شان پاسخ می‌دهد. دکتر صفوی پس از بازگشت به ایران در دانشگاه شیراز تدریس کرد و از آن زمان تاکنون موفق به کسب افتخارات علمی متعددی شده است.

این بانوی متخصص ایرانی تا به حال بیش از ۲۷۰ مقاله در مجلات علمی معتبر بین‌المللی منتشر کرده و ۲۵۰ مقاله در کنفرانس‌های داخلی و خارجی نیز ارائه داده است. این مقالات استندهای زیادی داشته و چندین بار در همایش‌های مختلف حائز عنوان برتر شده است. دکتر صفوی همچنین برنده جایزه علمی بین‌المللی پروفیسور عبدالسلام در ایتالیا در رشته شیمی، پرمقاله‌ترین دانشمند زن کشورهای جهان سوم، و برنده نشان دانش (سال ۱۳۸۳-۲۰۰۴) و دارنده عنوان استاد نمونه کشوری و چندین بورس، نشان و جایزه علمی داخلی و خارجی است که از آن جمله می‌توان به بورس هامبوست از کشور آلمان اشاره کرد. خانم دکتر افسانه صفوی هم‌چنین در سال ۲۰۱۸، برنده جایزه آکادمی جهانی علوم شد و توانست به عنوان برنده جایزه معتبر آکادمی Medal Lecture معرفی گردد. این جایزه به افرادی تعلق می‌گردد که در پیشبرد علوم و فناوری سهم بسزایی داشته‌اند. او در ششمین همایش چهره‌های ماندگار در سال ۱۳۸۵ به عنوان چهره ماندگار شیمی برگزیده شد. راجع به تاثیرگذاری علمی دکتر صفوی در جهان می‌توان گفت که مجموعاً ۱۱۶۹۷ مرتبه به مقالات او استناد شده و شاخص h-index او ۶۰ بوده و شاخص I10-in-dex او ۲۰۲ است.

پراستنادترین مقاله دکتر صفوی راجع به «الکتروود کامپوزیت‌های کربن با کارایی بالا برپایه یک مایع یونی به عنوان چسب» بوده که در سال ۲۰۰۶ منتشر شده و ۵۹۵ مرتبه در سطح جهان به آن استناد شده است.

پروفسور صفوی درباره اهمیت علم شیمی می‌گوید:

«بررسی مسیر حرکتی و هدف‌گذاری کشورهای توسعه‌یافته نشان می‌دهد اهمیت دادن به علوم پایه علی‌الخصوص شیمی یکی از دلایل رشد و پیشرفت آن‌ها بوده؛ چراکه این بخش از علم زیربنا و پایه علوم فنی و مهندسی؛ کشاورزی، پزشکی و... است.

شیمی شاخه‌ای از علم است که با مطالعه‌ی ترکیب، ساختار، ویژگی‌ها، واکنش‌ها و رفتار مواد سروکار دارد. از این رو شیمی یک علم مرکزی نامیده می‌شود. این علم، ضرورت زندگی هر روز ماست و در غذایی که می‌خوریم، هوایی که تنفس می‌کنیم، آبی که می‌نوشیم حضور دارد، هر چیزی نتیجه فرایندهای شیمی است... و بالاخره این که دانش شیمی می‌تواند دانش و آگاهی مورد نیاز برای توسعه‌ی فن‌آوری لازم در مسیر دستیابی به جهانی پایدار را فراهم نماید.»

سرآمد شیمی

سرآمدان شیمی معاصر ایران

دکتر مهران رضایی

| محقق سرآمد کشور در مهندسی شیمی |

۴۰

در روزهای پایانی سال ۱۳۵۶ یکی از برترین دانشمندان جوان کشور در رشته مهندسی شیمی در تهران به دنیا آمد. مهران رضایی، در خانواده‌ای رشد کرد که با فرهنگ و فضای دانشگاهی عجین بودند. چراکه والدینش فرهنگی بودند و دیگر اعضای خانواده او تحصیلات آکادمیک داشتند. همین فضا سبب شد که مهران رضایی از همان ابتدا به کسب علم در درجات عالی علاقه‌مند شود. زندگی مهران رضایی زمانی با علم شیمی متحول شد که او به سن حضور در دانشگاه رسید و در کنکور سراسری سال ۱۳۷۴ شرکت کرد و موفق شد در مهندسی شیمی (طراحی فرایند) دانشگاه اصفهان پذیرش شود. مهران رضایی در دوران دانشجویی استعداد ویژه‌ای در رشته مهندسی شیمی از خود نشان داد که موجب شد تحصیل در این رشته را با گام‌هایی محکم‌تر ادامه دهد. او بلافاصله پس از تکمیل مقطع کارشناسی در سال ۱۳۸۷، در دانشگاه علم و صنعت پذیرفته شد و مقطع کارشناسی ارشد در رشته مهندسی شیمی (صنایع شیمیایی معدنی) را در این دانشگاه سپری کرد. دانشمند جوان کشورمان از همان مقطع کارشناسی ارشد افتخار آفرینی‌های خود در تحصیل را آغاز کرد و توانست در زمان تحصیل در کارشناسی ارشد عنوان «دانشجوی ممتاز کارشناسی ارشد» داشته باشد. مهندسی شیمی دانشگاه علم و صنعت را ۲ مرتبه از آن خود کند و از همان سال به عنوان یک مهندس شیمی در شرکت کارخانه چینی ایران مشغول به فعالیت شود. مهران رضایی در روند تحصیلات خود هیچ وقفه‌ای نداشت و بعد از فارغ‌التحصیل شدن در مقطع کارشناسی ارشد، موفق شد دکتری خود را هم در مهندسی شیمی (ترموسینتیک-

کاتالیست) در دانشگاه علم و صنعت ایران ادامه دهد. گرایش تحصیلی دکتر رضایی در مقطع دکتری جرقه‌ای بود که اوبه یکی از پرافتخارترین شیمیدانان عصر فعلی کشور تبدیل شود. نبوغ دکتر رضایی موجب شد که او در سال‌های ۱۳۸۰-۱۳۸۵ هنگام تحصیل در مقطع دکتری مورد توجه شرکت‌های داخلی و خارجی زیادی که در زمینه انرژی، مواد معدنی و کاتالیست فعالیت می‌کردند، قرار بگیرد و به عنوان محقق در این کشورها مشغول به کار شود. او در سال‌های ۱۳۸۴ و ۱۳۸۵ در آزمایشگاه‌های کلیدی شرکت هالدر تاپسویی و نیز دانشگاه نفت چین به تحقیقات خود ادامه داد. در حوزه کاتالیست دکتر مهران رضایی پس از اتمام دکتری به عنوان عضو هیات علمی در دانشگاه مشغول به تدریس شد و فعالیت‌های پژوهشی خود را به صورت جدی‌تری آغاز کرد و تلاش کرد که این فعالیت‌های پژوهشی هدفمند باشند و بیشتر در حوزه کاتالیست باشد. بعد از اتمام مقطع دکتری بود که دکتر مهران رضایی مسیر کاری خود را به صورت جدی‌تر پیدا کرد و از سال ۱۳۸۵ تاکنون به عنوان مدیر مهندسی و تحقیقات کاتالیست شرکت توسعه صنایع نفت و گاز سرو مشغول به فعالیت است. و با تشکیل تیم‌های تحقیقاتی و تولیدی موجب تجاری سازی و تولید نسل‌های جدیدی از کاتالیست در کشور را فراهم نمود.

دکتر مهران رضایی در سال ۱۳۸۶ برگزیده جشنواره جوان خوارزمی، برگزیده جایزه البرز و برگزیده جشنواره سرآمدان شیمی ایران در سال ۱۴۰۱ شد. پژوهشگر برتر کشور، پس از تغییر محل خدمت خود از دانشگاه کاشان به دانشگاه علم و صنعت ایران و فعالیت به عنوان عضو هیئت علمی در دانشکده شیمی دانشگاه علم

و صنعت ایران، ماموریت یافت تا نخستین قطب کاتالیست کشور را در این دانشگاه ایجاد نماید. اواز سال ۱۳۹۷ تاکنون عضو هیات علمی دانشکده مهندسی شیمی، نفت و گاز دانشگاه علم و صنعت ایران است و دانشجویان برگزیده زیادی را در زمینه موازنه های مختلفی تربیت کرده است. اکنون بسیاری از شاگردان دکتر مهران رضایی در صنعت کاتالیست ایران مشغول به فعالیت هستند. او در دوران انجام فعالیت های پژوهشی خود دو جلد کتاب تحت عناوین «نانوکاتالیزگری: کاربرد فناوری نانو در کاتالیزگری» و «ریفرمینگ و کاتالیست های نیکل در فرایند احیای مستقیم آهن» را تالیف کرده و همچنین نزدیک به ۳۰۰ مقاله علمی و پژوهشی را به چاپ رسانده است. دکتر رضایی در حوزه بین المللی نیز عضو هیات تحریریه دو مجله معتبر در حوزه هیدروژن، فرآیند و محیط زیست است که جزء مجلاتی با ضریب تاثیر بسیار بالا شناخته می شود. تاثیرگذاری علمی دکتر مهران رضایی در سطح جهان با توجه به سال های فعالیت او قابل توجه است. به نحوی که مجموعاً ۱۰۷۲۷ مرتبه به مقالات این استاد جوان استناد شده است. شاخص h -index او ۵۷ بوده و شاخص $I10$ -index او ۲۱۰ است. پراستنادترین مقاله دکتر مهران رضایی که در سال ۲۰۱۴ میلادی منتشر شده، راجع به «تاثیر محرک های قلیایی زمین (MgO , CaO , and BaO) بر روی فعالیت و تشکیل گک از کاتالیست های نیکل پشتیبانی شده بر روی نانوکریستال های Al_2O_3 در ریفرمینگ خشک متان» است که محققان ایران و جهان در مجموع ۲۹۸ مرتبه در سطح جهان به آن استناد کرده اند.

مرکز
نوآوری
و فناوری
سروینو
SARVINO